Sibelius från Paris och Göteborg

Sibelius: Symphonies 1-7
RCA 19075924512 [3 CD]

Sibelius: Symphony No. 1, En Saga
Alpha ALPHA440 [1 CD]

Närmare 30 dirigenter har spelat in samtliga sju numrerade symfonier av **Jean Sibelius**. **Sixten Ehrling** var allra först och är bredvid Herbert Blomstedt den enda svensken. **Vladimir Ashkenazy, Neeme Järvi, Lorin Maazel, Pietari Inkinen, Simon Rattle, Leif Segerstam** och **Osmo Vänskä** har alla gjort det dubbla gånger medan **Paavo Berglund** och **Colin Davis** spelat in dem vid tre tillfällen . Totalt har vi ett utbud på över 40 kompletta inspelningar att välja på och drygt ett dussin av dem är med finska dirigenter. Orkestrarna är i regel nordiska, brittiska eller amerikanska. Vi har även ett par tyska inspelningar och någon rysk, men i Frankrike har Sibelius varit helt frånvarande i programmen. Jag kan faktiskt inte hitta en enda inspelning av någon Sibeliussymfoni inspelad med en fransk orkester. Så när nu **Paavo Järvi** släpper alla symfonier med *Orchestre de Paris* är det givetvis anmärkningsvärt och spännande.

Estländaren **Paavo Järvi** har redan spelat in mycket Sibelius i Tallin och i Stockholm, så han är absolut ingen nykomling till tonsättaren. Hans far, Neeme Järvi, är vid sidan av Osmo Vänskä och Leif Segerstam den som förevigt mest Sibeliusmusik på skiva. Värdet i den nya RCA-boxen ligger också i balansen

mellan Paavo Järvis förvaltande av en tradition och Parisorkesterns nyfikenhet i dessa verk.

Samtidigt startar nu skivbolaget Alpha en ny Sibeliuscykel i Göteborg med symfonikernas finske chefdirigent, den omåttligt populäre **Santtu-Matias Rouvali.** Där ligger värdet snarare i balansen mellan orkesterns långvariga Sibeliustradition och dirigentens ungdomliga ambitioner att hitta nya ingångar i verken; även om han givetvis är uppväxt med den här musiken, gissningsvis i **Panulas**, Segerstams, **Lintos** och Berglunds versioner.

Låt oss dock börja i Paris, där Paavo Järvi under sin tid som chef lanserade Sibelius på menyn. Parisorkestern är ett väloljat musikaliskt maskineri, en världsorkester som alltid låter bra och distinkt. Så även i dessa Sibeliusinspelningar, blecket tillåts dominera lite mer här, vilket de inte alltid får göra i de nordiska inspelningarna. Vissa fraseringar sticker ut och även om symfonierna ligger väl inom de normala tempospannen, hittar man ett par agogiska tempoförskjutningar som får en att höja på ögonbrynen. Redan i första symfonin går det att känna lite andra dofter än de brukliga och de förstärks i de senare symfonierna.

Jag tillhör dem som älskar att höra Sibelius på ”bortaplan”. Att få höra **Simon Rattle** forma Berlinfilharmonikernas musikaliska ton i den, för dem, helt okända tredje symfonin; att höra Kurt Sanderling med en annan orkester i samma stad göra samma sak, eller lyssna på när Pietaro Inkinen skapar nordisk känsla med en japansk orkester. Det är alla fantastiska upplevelser och så känns det även med Paavo Järvis Parisinspelningar.

Järvis är ytterst välspelade tolkningar, men det finns också en stark livekänsla här. På enstaka ställen är inspelningen så levande att man kan höra en del ljud från den engagerade dirigenten som teknikerna inte lyckats radera bort (några mitt i svanmotivet i femmans final t.ex.).

Jag uppfattar egentligen bara att Järvi och orkestern går bort sig lite i fyran och sexan, där det förmodligen behövs mer tallbark, granskog, kåda och myrstackar än vad man kan finna i den franska huvudstaden. De symfonier där samklangen med skogarna och sjöarna är extra viktig, de kanske inte kommer till sin rätt i storstaden.

Men i de stora svepande linjerna i ettan, tvåan, femman och sjuan så tillåter jag

mig att njuta av orkesterklangens bredd och den symfoniska substansen i orkesterspelet. Lyssna och njut av trombonsolona i sjuan, inte helt finskt kanske, men kolossalt vackert. Trean tillhör också de bästa jag hört, med ett inspirerat framåtdriv i den första och sista satsen .

Vill du endast ha en komplett symfonicykel, så kanske inte Paavo Järvis är den bästa, men den är inte så långt ifrån toppskiktet som man kan tro och jag råder alla Sibeliusälskare att lyssna på dessa stimulerande tolkningar. Den som lyssnat på Paavo Järvis kompletta Nielsen-cykel (som kom ut nyligen), känner till dirigentens känsla för nordisk musik, men han lyckas faktiskt ännu bättre med Sibelius.

För den tålmodige, så kan det vara värt att vänta på **Santtu-Matias Rouvalis** nya serie med Göteborgssymfonikerna på Alpha, som nu spelas in en efter en i konserthuset på Götaplatsen. Precis som med Neeme Järvis första serie från Göteborg, på BIS i början på 80-talet, så utkommer ettan först. Likt då, med Olle Schills underbara klarinett-intro, så sätter nu försteklarinettisten Urban Claesson nivån direkt. Detta är Sibelius direkt från de trolska nordiska skogarna; en grovhuggen, karg värld som luktar barr, lavar och lingon och där trollen skymtar runt varje mossbestruken sten. Detta är besjälad musik ursprungen ur skogens och naturen kraft med dess spännande sagor, och den framförs just precis så.

Med det stora urvalet av mycket bra Sibelius-ettor (förutom cirka 40 stycken från de kompletta symfonicyklerna finns det minst lika många till separata ettor inspelade) så krävs det något alldeles extra, men det bjuder verkligen symfonikerna och Rouvali på här. Symfonikerna har likt alla orkestrar haft sina berg- och dalgångar, men med Rouvali så känns det som om orkestern håller på att förfina sin grundton; och det är inte bara den breda stråkklangen som framhävs idag, här medverkar i allra högsta grad orkesterns alla stämmor.

Det finns partier där orkestern visar upp en smått magisk sida, och man häpnas över den maffiga tonen och det intensiva uttryckssättet. Sådana passager finns det igenom hela verket; inledningen på scherzot med dess rytm och pukslag är måhända ett litet men bra exempel. Allra mäktigast är ändå de magnifika fyra, fem sista minuterna av finalen, just avslutningen av symfonin tillhör nog det bästa jag hört med orkestern. En känsla som förstärks av att ljudbilden är av första klass. Dirigenten suger ut varje detalj och det känns som en oändlighet att vänta på de avslutande två pizzicatona. Rouvali slår dirigentpinnen med en slagverkares

exakthet och håller med den orkestern i ett järngrepp, men de verkar trivas där och ger full respons tillbaka.

På skivan finns även tondikten *En Saga*, ett verk fyllt av skogsrår, jättar och troll. I denna tolkning är de om något ännu mer skrämmande och olycksbådande och en jämförelse av dessa mytiska skogsvarelser med de som **Eugene Ormandy**, Osmo Vänskä, **Mark Elder,** Lorin Maazel och Paavo Berglund framkallar visar att ingen lyckas framtvinga en sådan skräckinjagande kraft som Santtu-Matias Rouvali.

Den unge dirigenten klickar mycket väl med den unge Sibelius och med en viss farhåga om att de senare mer mogna symfonierna i cykeln kanske inte fullt kommer att kunna matcha denna utgåva, så kan jag ändå inte annat än att ha mycket stor förväntan på resten av serien.

Summerat så får jag nog säga att Paavo Järvis Sibelius från Paris levereras långt över min förväntan, och jag tänker återkomma till den många gånger. Göteborgs och Santtu-Matias Rouvalis Sibelius kommer att bli bra referensinspelningar för mig; både i första symfonin och En saga. Symfonin förmodligen då tillsammans med Osmo Vänskäs och Okko Kamus Lahti-inspelningar, Leif Segerstams från Helsingfors och Lorin Maazels från Wien. En saga i Rouvalis tappning vet jag inte om någon annan är i närheten av att matcha.

Anders Wikström

Jean Sibelius: Symfoni nr 1-7
Orchestre de Paris
Dirigent: **Paavo Järvi**

Jean Sibelius: Symfoni nr 1, En Saga, tondikt
Göteborgs symfoniker
Dirigent: **Santtu-Matias Rouvali**